

Hannah Szenes - o eroină desăvârșită [anul 5785]

În noiembrie 2020, la 74 de ani de la execuția ei la Budapesta, familia ei a hotărât – după multe ezitări – să predea Bibliotecii Naționale a Israelului arhiva personală a celui mai celebru membru al familiei, poeta și luptătoarea din forțelor speciale și de parașutiști, Hannah Szenes. Specialiștii bibliotecii au fost șocați de numărul uriaș de manuscrise pe care le-a lăsat în urmă, deși avea doar vârsta de 23 de ani. Din ele aflăm multe detalii inedite despre viața ei și din activitatea literară, sionistă etc.

De pildă, la vârsta de șase ani a redactat un ziar. Pe la 12 ani, a început să scrie în ebraică, dar cunoștea perfect engleza, după cum se vede din scrisoarea trimisă în 1944 fratelui ei George. Scrisoarea a fost trimisă din Croația, cu câteva zile înainte de a trece în Ungaria unde avea să fie arestată în curând.

Printre documente se află și o poezie scrisă în 1941 la Nahalal. Ea pare o profecție pentru ceea ce o aștepta. Ca în toate poeziile ei, cuvintele sunt foarte simple:

Să mor

Să mor... de tânără... să mor... Nu, nu doream... lubeam soarele cald, lumina,

Cântecul, doi ochi strălucitori Nu voiam război și distrugere. Nu, nu voiam.

Dar fiindu-mi sortit să trăiesc acum, În vremuri sângeroase, de prăpăd,

Îți mulțumesc, Doamne, că mi-e dat să trăiesc

Și-n ceasul de apoi să mă sfârșesc Pe pământul tău, patria mea.

Hannah Szenes nu a avut „privilegiul” să moară pe pământul țării sale, dar curând după declararea Statului Israel a fost înmormântată la Ierusalim.

Alte două documente emoționante sunt ultima ei poezie și ultimul bilețel adresat mamei ei, în limba maghiară. Ele au fost găsite în buzunarul fusteii în care a fost executată.

Iată textul bilețului:

Dragă și iubită mamă, nu am cuvinte. Doar atât îți pot spune: mii de mulțumiri. Iartă- mă dacă poți. Tu vei înțelege

de ce nu este nevoie de cuvinte. Cu dragoste nesfârșită, fiica ta.

Mama ei a primit bilețelul abia când a venit în Israel. În 1945, la un an după execuția lui Hannei Szenes, un fost soldat din brigada evreiască a armatei britanice, Moshe Braslavski, a găsit sub patul ei din kibuțul Sdot Yam o valiză plină cu documente, scrisori și caiete cu poezii, de care nimeni nu știa. Câteva luni mai târziu, când mama Hannei Szenes a venit în Israel, aducând cu ea documentele pe care le avea la Budapesta, a primit bilețelul, împreună cu valiza. Astfel s-a creat arhiva, care a rămas în casa ei din Haifa până acum, când a ajuns la Biblioteca Națională din Ierusalim.

* * *

Nu am să-i relatez biografia cu cuvintele mele, ci o voi traduce pe cea scrisă de ea însăși. În 1939, curând după ce a ajuns în țară, Hannah Szenes s-a înscris la școala agricolă din Nahalal. La cererea de înscriere a adăugat un CV. Subliniez că este scris de mâna ei, într-o limbă ebraică literară impecabilă, cu toate că abia ajunsese în Israel și era autodidactă.

Către directoarea școlii agricole de tinere din Nahalal Atașat la cererea mea acest CV.

Mă numesc Anna Szenes (Anna este numele ei unguresc), mama mea, Katalin, pe numele de fată Goldberger, este văduva scriitorului Béla Szenes.

M-am născut în 17 iulie 1921 la Budapesta, cetățeană a regatului maghiar. Studiile de elementare le-am încheiat la o școală publică din Budapesta. În anul 1931 am început studiile la Gimnaziul de fete, iar la sfârșitul acestui an trebuia să-mi dau bacalaureatul. Trebuie să subliniez că am absolvit fiecare clasă cu note excelente.

În afară de germană și franceză, limbi pe care le-am învățat la școală, stăpânesc și limba engleză.

Încă înainte ca destinul poporului meu să se înrăutățească în țara mea de baștină, îmi doream să-mi petrec viața în Ereț Israel. M-am hotărât să învăț o meserie pentru a putea participa la construirea țării. De aceea am hotărât să învăț ebraica și chiar și acum mă mai perfecționez, sperând că limba nu îmi va cauza probleme.

Așadar vă rog să acceptați cererea mea, fiindcă primirea mea la școală mi-ar face o mare bucurie și multă fericire. În acest act aș vedea primul pas spre împlinirea scopului meu în viață,

Cu stimă din toată inima, Ana Szene

Este cel mai emoționant și sincer CV pe care l-am citit vreodată.

Doi ani mai târziu a terminat școala din Nahalal și împreună cu un grup de tineri s-au alăturat noului kibuț Sdot Yam, aflat pe malul mării Mediterane, lângă Cesareea, la jumătatea drumului între Haifa și Tel Aviv. Intrarea la kibuț se află chiar lângă vestitul amfiteatru roman. Astăzi este centrul Israelului, pe atunci era însă un loc extrem de periculos, înconjurat de sate arabe ostile.

În 1943 Hannah Szenes s-a înrolat, ca mulți alți tineri, în armata britanică, pentru a lupta împotriva naziștilor și a salva cât mai mulți evrei. La început intenționau să se lanseze cu parașuta în Iugoslavia și să se alăture partizanilor. Însă în august 1942 a ajuns în Israel un grup de femei din Polonia, care au povestit pentru prima oară despre atrocitățile suferite de evrei în țările ocupate de naziști, chiar și înainte de „soluția finală”.

După recrutare a ajuns la Cairo, unde se aflau majoritatea voluntarilor evrei din armata britanică. A fost repartizată într-o unitate de parașutiști, care urma să fie lansată pe teritoriul iugoslav. Principala misiune era salvarea piloților aliați, ale căror avioane fuseseră doborâte, dar aveau drept obiectiv și salvarea evreilor. Era o misiune fără precedent. Nu aveau un plan de operațiuni, multe erau lăsate pe seama întâmplării,

fiecare participant era

pe propria răspundere și mai ales erau novici în spionaj și sabotaj și insuficient antrenați pentru parașutare. Minuțioasă a fost doar alegerea lor după capacitățile mintale și fizice. În total au fost parașutați 23 de băieți și fete, dintre care 7 nu s-au întors. Mormintele lor sunt reunite la cimitirul militar de pe muntele Herzl din Ierusalim. Unul

dintre participanți, Reuven Dafni, a scris în memoriile sale: „Noi parașutiștii nu eram niște *supermen* sau *superwomen*. Eram tineri, fragili, lipsiți de experiență, niște romantici cu toate slăbiciunile omului de rând. Niciunul dintre noi nu era deosebit, în afară poate de Hannah. Ea era altfel... o fată spirituală, aproape călăuzită de misticism. Unii vor spune că ea avea carismă... era neînfricată, curajoasă, încăpățânată. Cu toată inteligența și intuiția ei extraordinară, era un fel de ștregăriță, o poetă-ștregăriță. O fată care visa să fie eroină – și a fost”.

În 13 martie 1944 Hannah Szenes și trei tovarăși de luptă au decolat de la baza aeriană din Brindisi, Italia și au fost parașutați deasupra Croației, alăturându-se partizanilor lui Tito. În iunie 1944, Hannah Szenes a trecut în Ungaria ocupată de naziști, de unde majoritatea evreilor fuseseră deja deportați în lagărele de exterminare. În 9 iunie 1944, Reuven Dafni s-a despărțit de ea într-un sat lângă granița cu Ungaria. „*Când mi-am luat rămas bun, ea mi-a pus în mână o hârtiuță, spunând “Dacă nu mă întorc, dă-o colegilor noștri.” Atitudinea ei m-a șocat. Nu i se potrivea deloc. Când m-am uitat pe hârtie, am fost și mai șocat. Pe o vreme ca aceasta, ea a găsit de cuviință să scrie o poezie. Habar nu aveam că ea scrie poezii. Aproape că am aruncat hârtia. Poezia era „Fericit să fie chibritul”, o poezie pe care fiecare israelian, tânăr sau bătrân, o știe pe dinafară*”.

Binecuvântat este chibritul

Binecuvântat este chibritul consumat în flacăra aprinsă.

Binecuvântată este flacăra care arde în trăinicia secretă a inimii.

Binecuvântată este inima cu putere pentru a-și opri bătăile în numele onoarei.

Binecuvântat este chibritul consumat în flacăra aprinsă.

(Traducere: <https://aboutholocaust.org/ro/facts/cine-a-fost-hannah-senes-shi-de-ce-a-sarit-cu-parasuta-in-europa-ocupata>)

O remarcă pentru cititorii care înțeleg ebraica. Fiecare vers începe cu *așrei*, care este și primul cuvânt din cartea Psalmilor. El înseamnă „fericit este...”, dar în primul Psalm este interpretat și ca „binecuvântat”. Știind că stilul ei în ebraică nu era nicidecum religios, după părerea mea Hannah se referea la fericire, nu la binecuvântare, așa încât traducerea mea ar fi:

Fericit să fie chibritul care a ars și a aprins flăcări.

Fericită să fie flacăra care a ars în adâncul inimilor.

Fericite să fie inimile care au știut să înceteze cu cinste.

Fericit să fie chibritul care a ars și a aprins flăcări.

Curând după ce a intrat în Ungaria, Hannah Szenes a fost arestată de poliția maghiară și încarcerată la Budapesta, orașul ei natal. A fost torturată cu cruzime, apoi judecată de un tribunal militar pentru spionaj și trădare de țară. (Era cetățean maghiar.) Încă înainte de sfârșitul procesului, în 7 noiembrie 1944, ea a fost adusă în fața unui pluton de execuție. În buzunar i s-au găsit două bilețele: unul cu câteva versuri și celălalt adresat mamei ei. La închisoare a ținut un jurnal, care a fost publicat în ebraică, în 1946, și mai târziu în engleză.

Câțiva necunoscuți au înmormântat-o în „zona martirilor” din cimitirul evreiesc din Budapesta. În martie 1950 a fost exhumată și adusă la Viena, de unde a fost preluată de reprezentanți oficiali ai statului Israel și adusă pe puntea unui vas. În apropierea litoralului israelian a fost transferată pe un vas de luptă al armatei israeliene și escortată de alte două vase până la Haifa. În prezența a mii de oameni sicriul a trecut pe străzile orașului Haifa spre kibuțul ei, Sdot Yam, unde a fost expus în „Casa Hannah Szenes”, inaugurată cu aceeași ocazie. Apoi, trecând prin Tel Aviv, a ajuns la Ierusalim, la „Monumentul parașutiștilor israelieni căzuți în Europa”, de pe Muntele Herzl. Sicriul a fost urmat tot drumul de mama ei, de fratele ei Ghiora și de alți parașutiști. Printre cei care au depus flori s-au numărat prim-ministrul David Ben Gurion și șeful marelui stat major Yigael Yadin.

În 2003, Ministrul Justiției, regretatul Tomy Lapid (tatăl actualului parlamentar și fost ministru Yair Lapid), supraviețuitor al Holocaustului din Budapesta, unul din cei mai renumiți ziariști din Israel, a făcut o vizită oficială la Budapesta, de unde a adus un dosar plin de documente legate de Hannah Szenes. De acolo s-a aflat că ea nu a murit în fața plutonului de execuție, ci a mai agonizat ore în șir. Printre documente era și verdictul unui tribunal militar din 1952 care i-a condamnat pe cei doi ofițeri răspunzători de moartea Hannei Szenes. Documentul se află astăzi la Yad Vashem. În 1993, după căderea cortinei de fier, Tribunalul Superior al Armatei Maghiare a anulat sentința de condamnare la moarte a Hannei Szenes. Premierul de atunci al Israelului, Itzhak Rabin, a transmis documentul fratelui ei.

Închei tot cu o scrisoare, ultima pe care ea a trimis-o fratelui ei înainte de a trece în Ungaria. Putem aprecia din nou caracterul ei excepțional. A scris în engleză, probabil pentru a facilita munca cenzorului britanic.

20 mai 1944 Dragă George,

Îți trimit din nou o scrisoare scurtă, ca să știi că totul este în regulă. Atâta tot.

Îmi închipui că toți prietenii și toate cunoștințele sunt foarte supărați că nu le scriu niciodată. Dacă poți, încearcă, te rog, să le explici situația, și dacă nu, ei mă vor ierta până la urmă. Nici măcar mamei nu-i scriu acum, tu trebuie să-i scrii în numele meu. Îți

permit să-mi falsifici chiar semnătura, în speranța că nu o vei folosi „în chestiuni financiare”. Nu mai e nevoie să-ți scriu cât de mult vreau să te văd, să vorbesc cu tine, sau măcar să-ți scriu mai pe larg; sper că tu știi prea bine. Scrisorile tale ajung la mine cu mare întârziere, dar până la urmă ele ajung și întotdeauna mă fac fericită.

Îți trimit mii de sărutări și salutări calde prietenilor de acasă.

Hannah Szenes

Hannah Szenes nu este doar o eroină națională, ci și cel mai frumos personaj din istoria modernă a Israelului. O ființă foarte inteligentă cu o inimă de aur. Este o fată / femeie de o mare frumusețe, atât exterioară, cât și interioară, cu un curaj pe care nu-l au nici cei mai viteji bărbați. Curajul adevărat nu este doar să te arunci în fața gloanțelor. Curajul adevărat este ca în gura lupului sau chiar în fața ștreangului, să te gândești la cei dragi, să le porți de grijă celor slabi. Toate bilețelele care ne-au rămas din momentul aterizării ei pe pământul Europei vorbesc despre uriașa ei dragoste pentru cei apropiați, despre simțul umorului pe care nu l-a pierdut nicio clipă, și mai ales despre devotamentul ei absolut pentru patria în care abia a apucat să trăiască.

Hannah Szenes a lăsat în urmă tezaurul poeziilor ei simple și adevărate, în frunte cu nemuritoarea poezie „Plimbare la Caesarea” care, pe melodia lui David Zehavi, a fost propusă în 1948 să devină imnul noului stat Israel, patria pentru care ea și-a jertfit viața, la numai 23 de ani. Dacă ar fi trăit, anul acesta ar fi împlinit 100 de ani.

אלי, אלי, שלא יגמר לעולם

החול והים

רשרוש של המים ברק השמים תפילת האדם

Dumnezeule, Dumnezeule, Să nu se termine niciodată

Nisipul și marea, Murmurul apei,

Fulgerul cerului, Rugăciunea omului

Bibliografie

Piercy Marce, Hannah Szenes: Her Life and Diary, Jewish Light Publishing, 2007.

Hannah Szenes, Her Life & Diary, Schocken Books, 1972

Fotografii din viața ei <https://www.youtube.com/watch?v=LkbeeE1p5pl>

Deschiderea colecției la Biblioteca națională. Poeta care prezintă este Aghi Mișol, născută în județul Sălaj
<https://www.youtube.com/watch?v=7dZRFhSPRYw>

Prezentarea câtorva dintre documente la Biblioteca Națională. Prezentatorul este strănepotul lui Ben Yehuda
<https://www.youtube.com/watch?v=EzJ25r64gL4>

Articolul a apărut în revista „Baabel” în februarie 2021